

■ JUDr. Olga Uhrová

► Úvodem citace zákonného ustanovení ve znění platném ke dni vydání tohoto článku:

§ 175

(1) Kdo je povinen vydat cizí movitou věc, kterou má u sebe, může ji zadržet k zajištění své splatné pohledávky, kterou má proti osobě, jíž by jinak byl povinen věc vydat.

(2) Zadržovací právo vzniká i k zajištění dosud nesplacené pohledávky, pokud byl proti dlužníkovi podán návrh na konkurs.

§ 176

(1) Zadržovací právo nemá osoba, která má věc, k níž by mohlo toto právo vzniknout, u sebe neprávem, zejména jestliže se jí zmocnila svémocně nebo lstí.

(2) Zadržovací právo nemá ani ten, jemuž při předání věci bylo uloženo, aby s ní naložil způsobem, který je neslučitelný s výkonem zadržovacího práva; to neplatí, byl-li proti dlužníkovi podán návrh na konkurs.

§ 177

(1) Zadržovací právo vznikne jednostranným úkonem oprávněné osoby, kterým vyjadřuje svou vůli zadržet věc.

(2) Oprávněná osoba je povinna bez zbytečného odkladu vyzoomět dlužníka o zadržování věci a jeho důvodech; jestliže smlouva, na jejímž základě má věc u sebe, byla uzavřena písemně, musí být i vyzoomění písemně.

§ 178

Ohledně opatrování zadržované věci a úhrady nákladů s tím spojených má ten, kdo věc zadržuje, postavení, jaké má zástavní věřitel ohledně zástavy.

§ 179

Na základě zadržovacího práva má věřitel právo při výkonu soudního rozhodnutí na přednostní uspokojení z výtěžku zadržované věci před jiným věřitelem, a to i zástavním věřitelem.

§ 180

(1) Zadržovací právo zaniká zánikem zajištěné pohledávky, zánikem zadržované věci, anebo vydáním zadržované věci dlužníkovi.

(2) Toto právo zaniká i tehdy, jestliže dlužník poskytne oprávněné osobě s jejím souhlasem jinou jistotu.

Zadržovací právo je upraveno pouze ustanoveními občanského zákoníku, ale plně se aplikuje i v oblasti obchodně právních vztahů a je zejména nástrojem zajišťovacím, tedy ne uhrazovacím. Cílem je přinutit dlužníka, aby dostal svému závazku.

Právo zadržet věc k zajištění své splatné pohledávky se do našeho právního řádu dostalo až po roce 1990, velkou novelou občanského zákoníku provedenou pod č. 509/1991 Sb. K další změně rozsahu zadržovacího práva došlo počínaje 1. 1. 2001 novelou občanského zákoníku č. 367/2000 Sb.

Předmětem zadržovacího práva může být pouze věc movitá (za věc movitou se považuje taková věc, která není spojena se zemí pevným základem a není pozemkem).

Jak je uvedeno výše, podstatou zadržovacího práva je zajištění pohledávky oprávněného, přičemž je zcela lhostejné, zda se jedná o pohledávku peněžitou či nepeněžitou (do 31. 12. 2000 sloužilo zadržovací právo k zajištění pouze peněžitých pohledávek, teprve novelou č. 367/2000 Sb. byla možnost zadržovacího práva rozšířena i na pohledávky nepeněžitě).

Vznik zadržovacího práva

Zadržovací právo vzniká jednostranným úkonem oprávněné osoby, kterým tato osoba vyjadřuje svoji vůli zadržet věc. Souhlas osoby povinné se nevyžaduje. Pro vznik zadržovacího práva – tj. k okamžiku rozhodnutí oprávněné osoby zadržet věc musí být splněny dvě podmínky:

- musí nastat okamžik, že zadržovatel (osoba oprávněná) je povinen vydat věc dlužníkovi. Do tohoto okamžiku osoba oprávněná věc nezadržuje, ale má ji u sebe z jiného zákonného důvodu, byť i již s vědomím, že věc v budoucnu nevydá,
- okamžik splatnosti pohledávky zadržovatele. Tedy zadržovací právo má pouze ten, kdo má splatnou pohledávku proti dlužníkovi. Z této zásady zná zákon jednu výjimku: tj. když na dlužníka byl podán návrh na konkurs. V tomto případě může věřitel uplatnit zadržovací právo i v případě pohledávky ještě nesplacené.

Z výše uvedeného lze dovodit, kdy nemá věřitel zadržovací právo k věci, kterou má u sebe, i když má proti dlužníkovi splatnou pohledávku

- věc se dostala do dispozice věřitele lstí nebo svémocně, tedy ten, kdo u sebe má věc neprávem (dle publikovaného právního názoru uplatnění zadržovacího práva k nalezené věci je po právu)
- ten, jemuž při předání věci bylo uloženo, aby s ní naložil způsobem, který je neslučitelný s výkonem zadržovacího práva.

Ke vzniku zadržovacího práva není třeba žádného písemného dokumentu, pouze je povinností zadržovatele oznámit uplatnění zadržovacího práva dlužníkovi a uvést důvody, které ho k tomu vedou. Ani tato zásada neplatí bez výjimky. Jestliže věřitel má věc u sebe na základě písemné smlouvy, pak i vznik zadržovacího práva k této věci musí být uplatněn písemně. Neoznámení vzniku zadržovacího práva dlužníkovi sice neznamená neplatnost zadržovacího práva (zadržovatel má věc ve své dispozici), ani není spojeno s povinností vydat zadržovanou věc, ale mohou nastat vedlejší účinky spojené s nesplněním oznamovací povinnosti – tj. náhrada škody, kterou může dlužník uplatnit vůči věřiteli, že jeho věc se nevrátila do jeho dispozice – např. dlužník chtěl věc opětovně půjčit někomu jinému a z titulu, že věc nepůjčil musí uhradit smluvní pokutu.

Výkon zadržovacího práva

Podmínkou řádného výkonu zadržovacího práva je mít věc u sebe. Řádný výkon zadržovacího práva nepřipouští předat věc třetí osobě např. do úschovy (důvodem je zabránění vzniku kumulace zadržovacích práv k téže věci). Věřitel se nemůže uspokojit přímo ze zadržované věci, tedy věřitel není oprávněn zadržovanou věc zpeněžit a z výtěžku se uspokojit. Věřitel si musí zajistit vykonatelné rozhodnutí k předmětné pohledávce (nejčastěji rozsudek nebo platební rozkaz proti povinnému, rozhodčí nález, uznání dluhu notářským zápisem apod.), pak má v rámci výkonu soudního rozhodnutí (dražba věci movité) výhodnější postavení – má právo na přednostní uspokojení z výtěžku zadržované věci před jiným věřitelem a to dokonce i před věřitelem zástavním. Tedy při nuceném prodeji takové věci se z výtěžku prodeje přednostně uspokojuje věřitel – držitel věci. Před samotným zpeněžením zajištěné věci je povinností věřitele poskytnout dlužníkovi možnost splnit v náhradní lhůtě (§ 331a, odst. 1 os.ř., § 69 exekučního řádu, § 176 občanského zákoníku).

Zánik zadržovacího práva:

- zánikem zajištěné pohledávky (většinou na základě zaplacení dluhu),
- zánikem zadržené věci (v případě dlouhotrvajícího sporu může věc movitá podstatně ztratit na hodnotě),
- složením jiné jistoty (zejména úschova nebo soudní úschova sporné pohledávky, která je zajištěna zadržovacím právem). Z úschovy musí být naprosto zřejmé, že se jedná o úschovu ke konkrétní pohledávce a za jakých podmínek má být jistota uvolněna, ať ve prospěch věřitele nebo ve prospěch dlužníka. Jen složení určité částky do úschovy neznamená automaticky zánik zadržovacího práva.

Ze soudních rozhodnutí:

Zadržovací právo není závazkovým vztahem, tedy nevzniká na základě smlouvy, ale je právem věcným k cizí věci. Vzniká jednostranným úkonem, na základě projevu vůle věřitele zadržet věc. Mezi vlastníkem zadržované věci a tím, kdo věc zadržel nemusí existovat žádný závazkový vztah – viz 21C do 975/2006

Lze zadržet cizí věc: (např. leasingová společnost uzavřela leasingovou smlouvu s nájemcem. Ten po dopravní nehodě dal auto do servisu a za opravu nezaplátil). Zadržetí cizí věci je možné, za předpokladu, že zadržaná věc se dostala do dispozice toho, kdo zadržuje dobrovolně, na základě řádného smluvního závazku (v naznačeném případě na základě řádné smlouvy o dílo – opravy vozu) a při uzavírání závazku (tj. smlouvy o dílo) mu nebylo objednatelem výslovně uloženo, aby s věcí naložil způsobem neslučitelným s výkonem zadržovacího práva (tedy pokud zhotovitel díla přistoupí na sjednanou podmínku, co má s vozidlem po dokončení

opravy provést, nemůže k této věci uplatnit zadržovací právo). Tomu, kdo má věc u sebe (autoservis) nepřísluší, aby posuzoval, zda osoba, která mu věc odevzdala, má k věci vlastnické nebo jiné právo, které ho opravňuje věc držet a užívat – viz 21C do 2265/2005.

Názor, že zadržovací právo má pouze funkci zajišťovací není správný. Zadržovací právo poskytuje věřiteli jistotu, že se bude moci uspokojit z výtěžku prodeje nebo jiného zpeněžení zadržené věci, jestliže dlužník ani dodatečně nesplní svůj závazek uhradit dluh odpovídající zajištěné pohledávce – tedy zadržovací právo má i funkci uhrazovací – viz 21C do 694/2006.

V případě, že je zadržováno více věcí najednou (např. skladové zásoby při nezaplacení nájemného) je nutno sepsat soupis zadržovaných věcí, ten je neformální, jedná se o soupis sepsaný věřitelem (doporučuji za přítomnosti nezúčastněné osoby). Není třeba žádné soudní osvědčení tohoto zápisu.

U nájemného je výjimka pro případ, že mají být zadržené věci odstraněny. V tomto případě musí být do 8 dnů k příslušnému soudu podán návrh pro soudního vykonavatele o provedení soupisu věcí – § 672 obč. zákoníku – viz 28 C do 311/2006.

Předmětem zadržovacího práva musí být movitá věc (tj. hmotný předmět), který má užitnou hodnotu. Technický průkaz silničního motorového vozidla je doklad, který vypovídá o vozidle, o vlastníku vozidla – technický průkaz silničního motorového vozidla je listina veřejná. Technický průkaz nemá sám o sobě užitnou hodnotu (jde o doklad, který osvědčuje údaje o vozidle, o vlastníku). Technický průkaz silničního motorového vozidla náleží k silničnímu vozidlu – je jeho součástí. Technický průkaz není schopen naplnit uhrazovací funkci zadržovacího práva. Není samostatnou věcí a nemůže být zadržet k zajištění pohledávky, tedy případným zadržetím technického průkazu vlastníku vozu nevzniká věc zadržovací právo ve prospěch jeho pohledávky – viz 21 C do 694/2006. ■